

PRZYSZŁOŚĆ DEMOGRAFICZNA POLSKI A MIGRACJE

DEBATA

Fundacji Ośrodek Badań nad Migracjami

19 marca 2012

Przyszłość demograficzna Polski a migracje

GŁÓWNE TEZY

- W świetle prognoz ONZ i Komisji Europejskiej, które są powszechnie uważane za rzetelne, Polskę czeka zapaść demograficzna, która postawi pod znakiem zapytania możliwości rozwoju i konkurowania z innymi społeczeństwami. Na tle innych krajów UE-27 będzie ona nieporównanie dotkliwa.
- Istotą tej zapaści są drastyczne zmiany zarówno liczby ludności, jak i wzajemnych proporcji liczbowych między trzema segmentami populacji: dziećmi i młodzieżą, ludźmi w wieku produkcyjnym i ludźmi starymi.
- Wiedza o tych zmianach w polskim społeczeństwie jest na ogół co najwyżej powierzchowna, a najczęściej silnie zdeformowana. Wynika to w dużym stopniu z tego, że jest ona kształtowana głównie przez prognozę GUS, której horyzont sięga zaledwie roku 2035. Tymczasem zmiany te uwidoczną się w pełni nieco później.
- Zagrożenia dla przyszłości polskiego społeczeństwa uwarunkowane demografią przybiorą szczególnie dramatyczny wymiar na poziomie regionalnym i sub-regionalnym, ze względu na zjawiska migracyjne.
- Zmniejszenie skali zagrożeń może nastąpić przez: po pierwsze, podwyższenie dzietności, która obecnie jest znacznie niższa od poziomu zapewniającego odtwarzanie kolejnych generacji; po drugie, zmniejszenie odpływu młodych Polaków do pracy za granicę i zwiększenie powrotów tych, którzy wyemigrowali w przeszłości lub napływu cudzoziemców; oraz po trzecie, umożliwienie aktywności ekonomicznej tej części populacji, która – mimo coraz dłuższego życia – jest z niej wykluczona przez anachroniczne regulacje emerytalne.
- Odpowiedzialna postawa elit politycznych reprezentujących interes społeczeństwa, zmierzająca do ograniczenia skali zapaści demograficznej i tym samym odpowiadająca na wyzwania przyszłości wymaga kompleksowych i jednoczesnych działań w wielu dziedzinach: polityki rodzinnej, systemu emerytalnego, rynku pracy, edukacji i wielu innych. Nie jest możliwe istotne złagodzenie tego problemu za pomocą jednorazowych, technokratycznych aktów; wręcz przeciwnie, ich skutkiem byłoby jedynie – wprawdzie nieznacznie odroczone – lecz ostatecznie skumulowane nasilenie zagrożeń w przyszłości.

Przyszłość demograficzna Polski a migracje

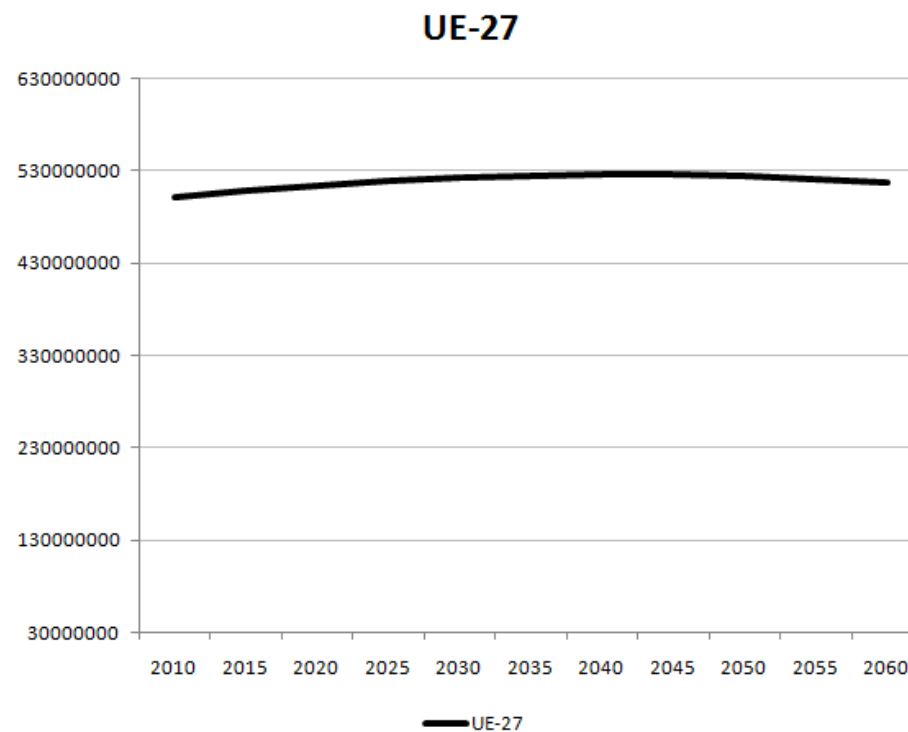
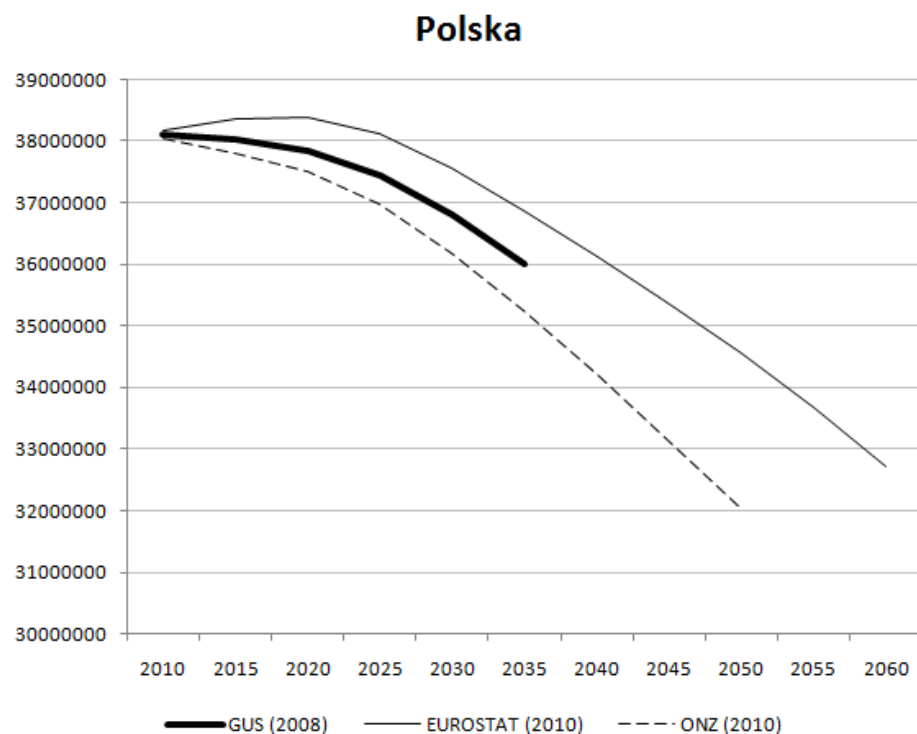
CZY RZECZYWIŚCIE WIEDZA JEST POWIERZCHOWNA I ZDEFORMOWANA?

- Istotnie, najodleglejszy moment czasu w przyszłości, w polskich prognozach demograficznych i dokumentach strategicznych Państwa podejmujących problemy ludnościowe to rok 2035. Jednak to nie przedtem, a po tej dacie nastąpi gwałtowne przyspieszenie niekorzystnych zmian.
- Prognozy ludności Polski, również opracowane w organizacjach międzynarodowych (i to niezależnie od ich horyzontu), odwołują się do polskich statystyk urzędowych, w których ludność Polski stanowią osoby zameldowane w Polsce na pobyt stały. Prowadzi do znacznego zawyżenia zasobów demograficznym w momencie opracowania prognozy a także w przyszłości. Dlaczego? Ponieważ w rzeczywistości znaczna część tej populacji mieszka i będzie mieszkać za granicą, tam przebywa z rodzinami lub zakłada rodziny i ma potomstwo.
- Wiedza o demografii Polski w przyszłości cierpi również na skutek ignorancji dotyczącej mechanizmów tworzenia i rozwoju rodziny. Wywołuje to trywializację założeń dotyczących przyszłej dzietności (rozrodczości). Na przykład, w podstawowym wariancie aktualnej prognozy GUS przyjęto, że współczynnik dzietności w latach 2020-2035 będzie niezmienny, na poziomie 1,45, w prognozie ONZ że wzrośnie z 1,3 do 1,45, a w prognozie Komisji Europejskiej że wzrośnie z 1,32 do 1,38. W żadnym z tych przypadków nie znalazło się uzasadnienie założenia stabilności (lub podwyższonego poziomu) dzietności, a przecież z tego wyprowadzono ostatecznie przyszłe liczby urodzeń w Polsce.

Przyszłość demograficzna Polski

- prognozy i ich ograniczenia

Ludność Polski i Europy według wybranych prognoz demograficznych, 2010-2060

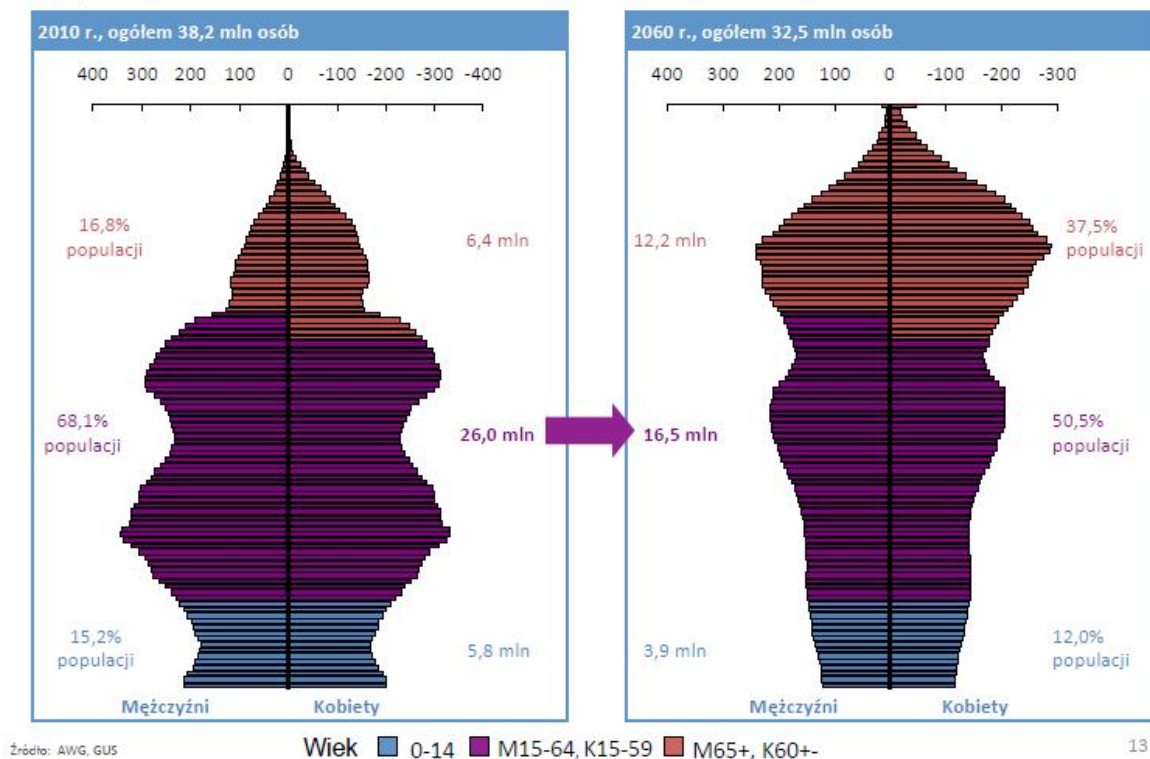

Źródło: Opracowanie własne OBMF

Struktura wieku w Polsce i Europie, 2010-2060

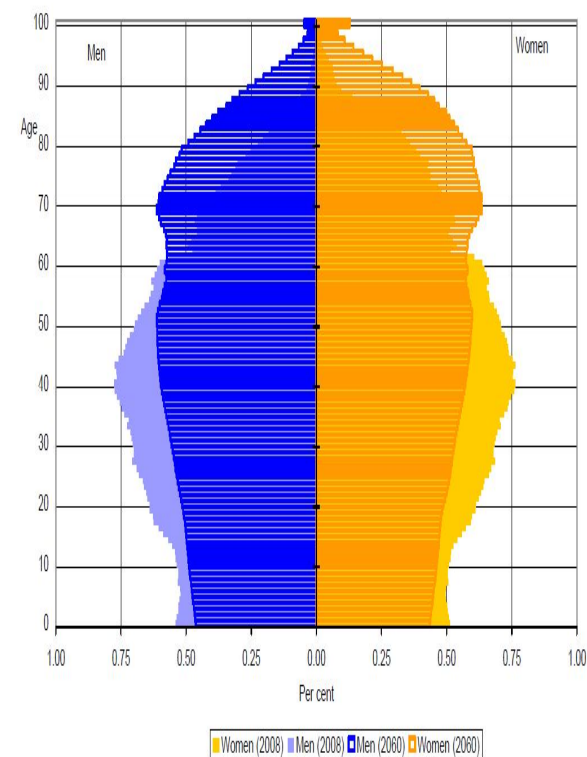
Polska

W tysiącach osób

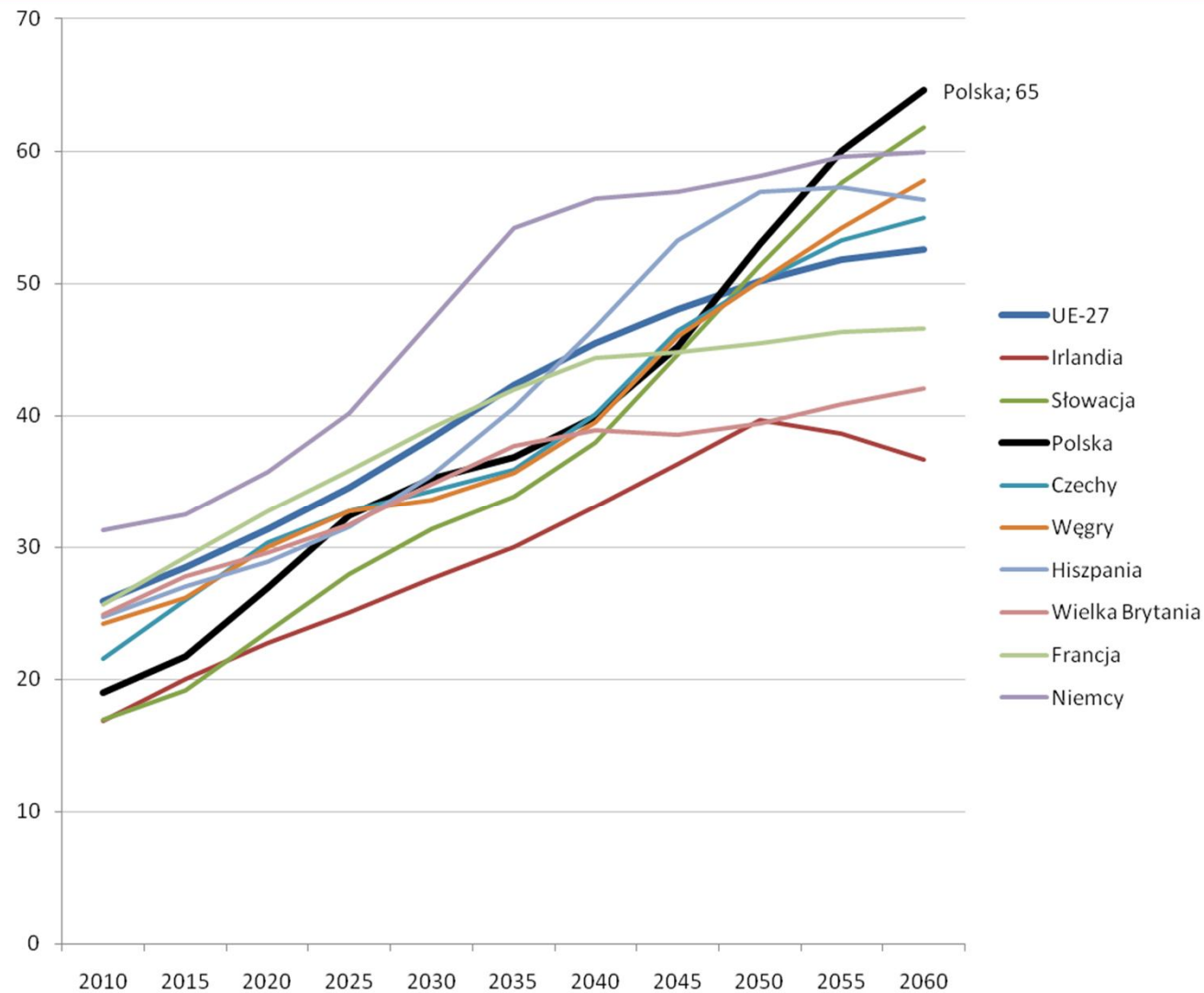
Źródło: AWG

UE-27

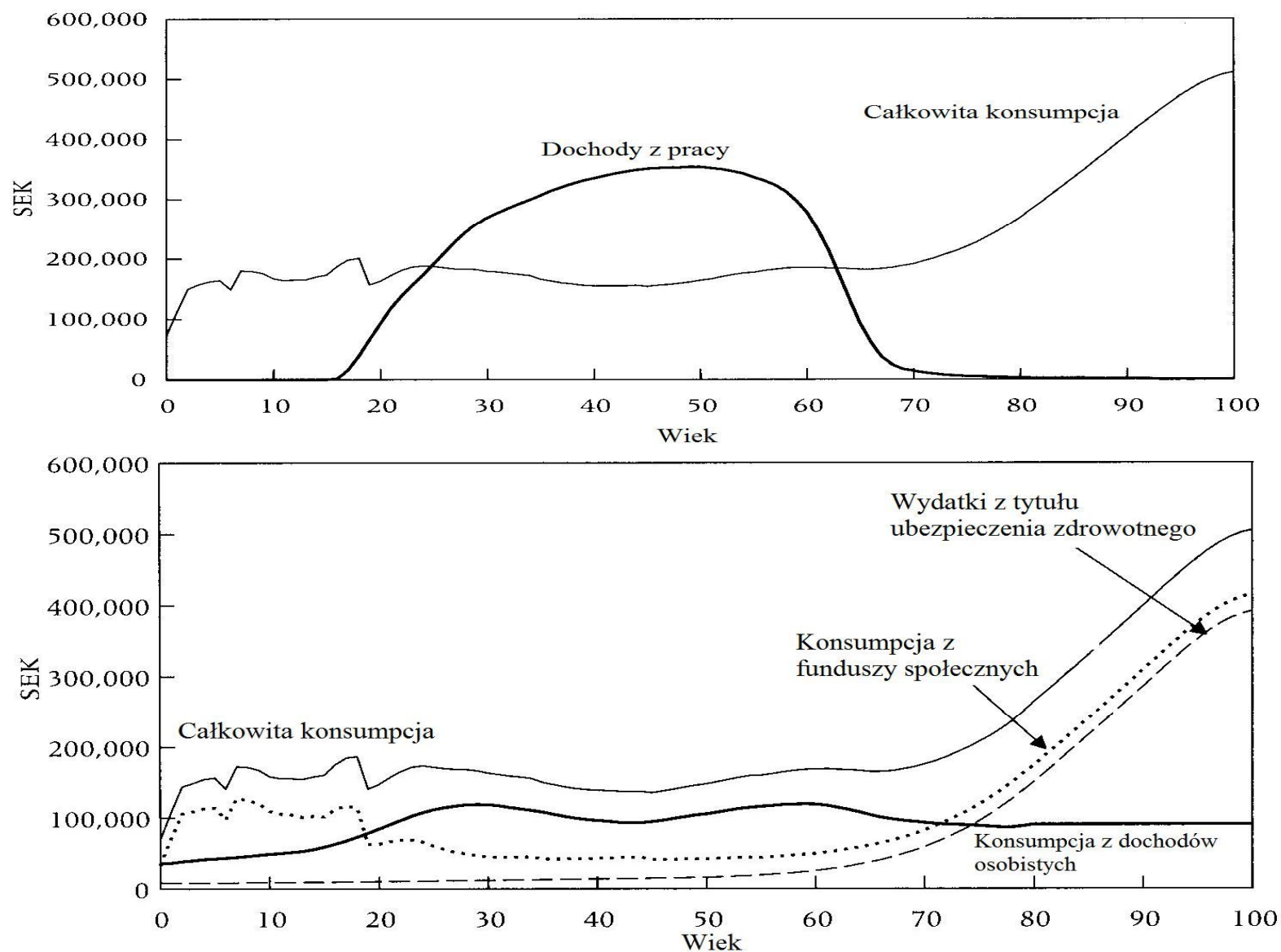
Źródło: EUROPOP2008

Współczynniki obciążenia demograficznego osobami starszymi w Europie, 2010-2060

Źródło: Opracowanie własne OBMF na podstawie EUROPOP2010

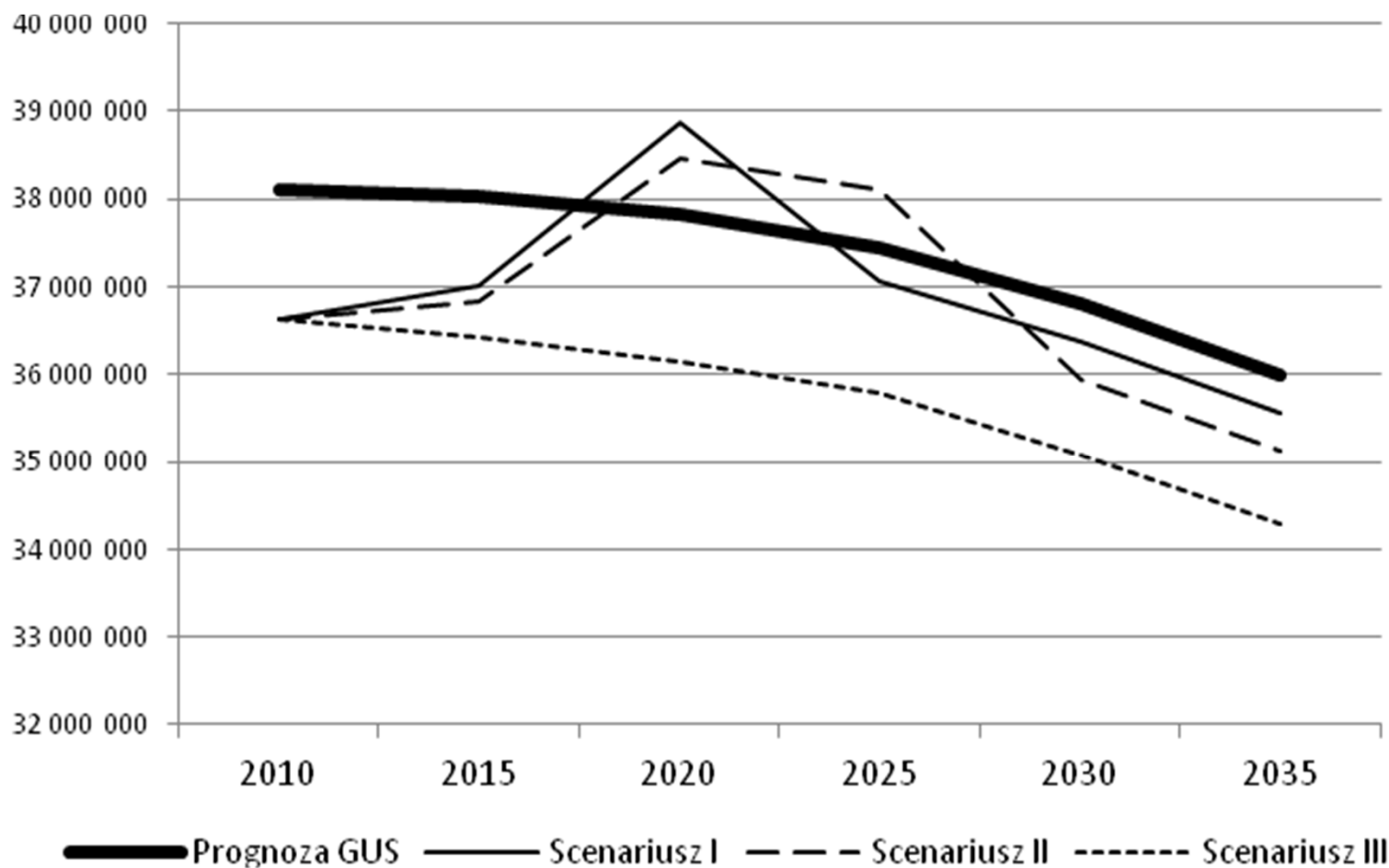
Ekonomia starzenia się: przykład Szwecji (stałe ceny z 2003 r., na 1 osobę)

Czego nie wiemy?

**Migracje a
przyszłość demograficzna Polski**

Liczba ludności Polski wg prognozy GUS oraz scenariuszy uwzględniających poakcesyjne migracje Polaków

UWAGI

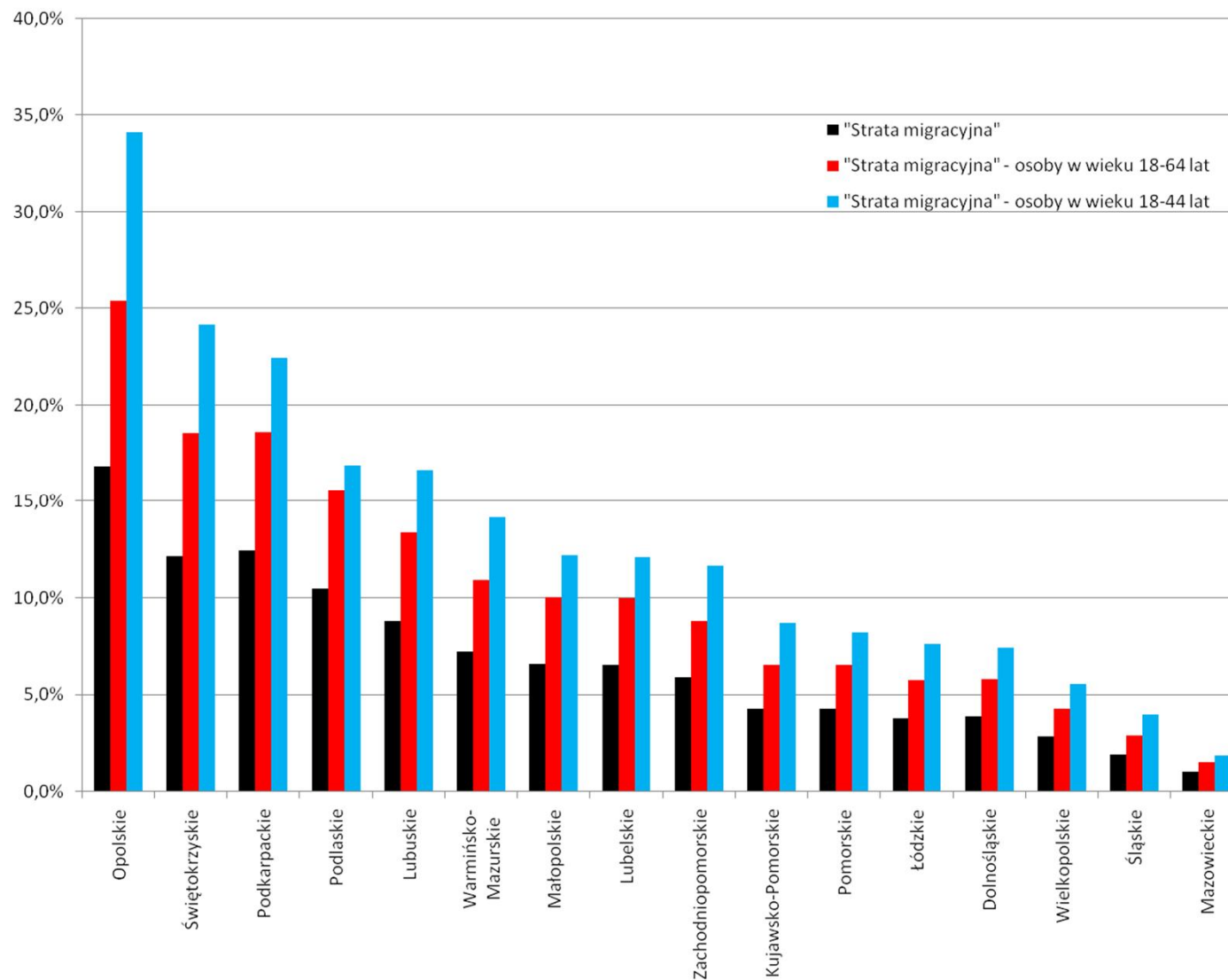
Scenariusz I: Punkt wyjścia – populacja rezydująca wg szacunku GUS; stopniowy powrót 75% osób przebywających obecnie za granicą do roku 2020; brak dodatkowego odpływu za granicę

Scenariusz II: Punkt wyjścia – populacja rezydująca wg szacunku GUS; stopniowy powrót 50% osób przebywających obecnie za granicą do roku 2020; brak dodatkowego odpływu za granicę

Scenariusz III: Punkt wyjścia – populacja rezydująca wg szacunku GUS; stopniowy powrót 25% osób przebywających obecnie za granicą do roku 2020; brak dodatkowego odpływu za granicę

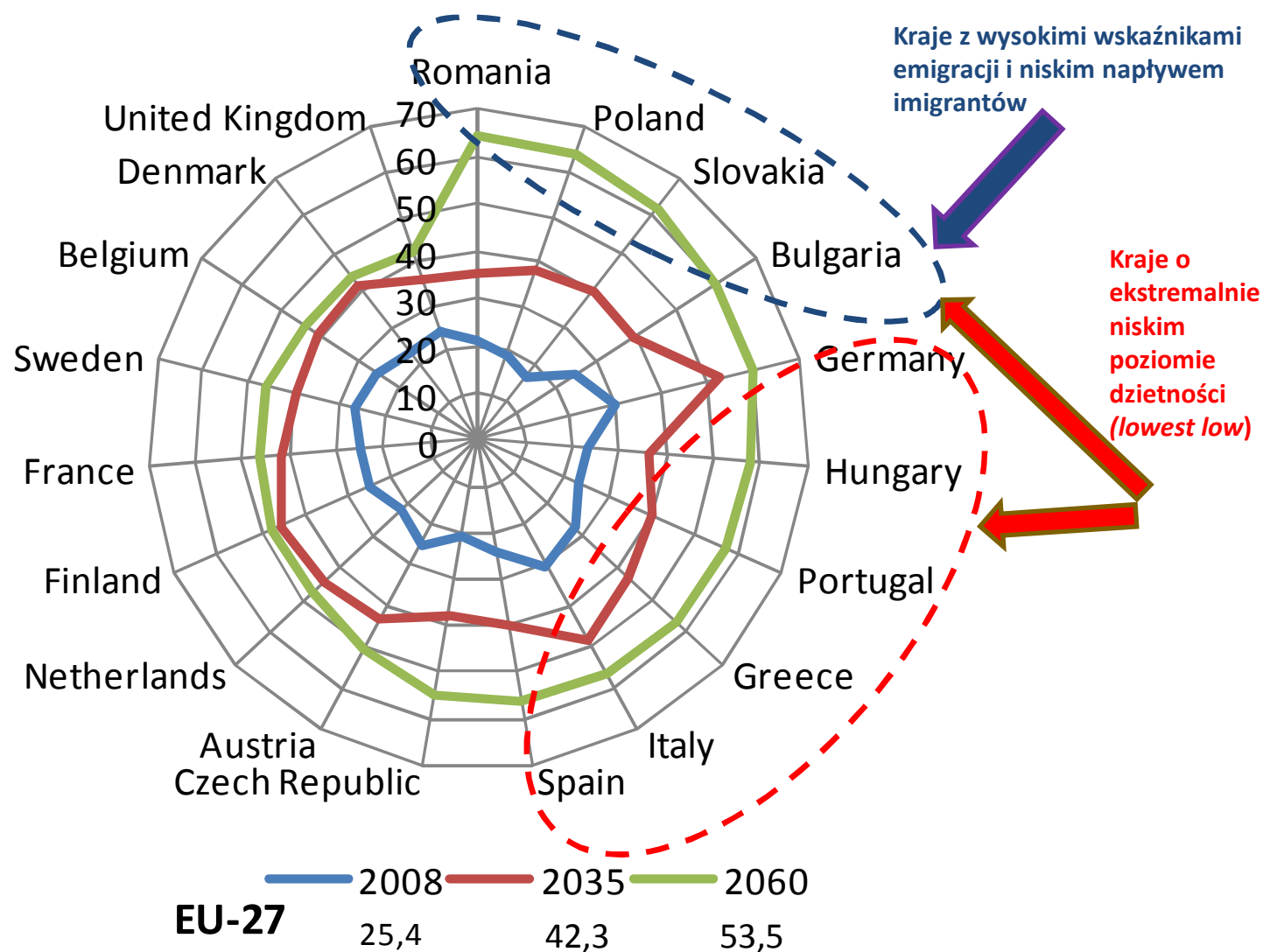
Źródło: Opracowanie własne OBMF

„Straty migracyjne” na poziomie polskich regionów

Źródło: Opracowanie własne OBMF

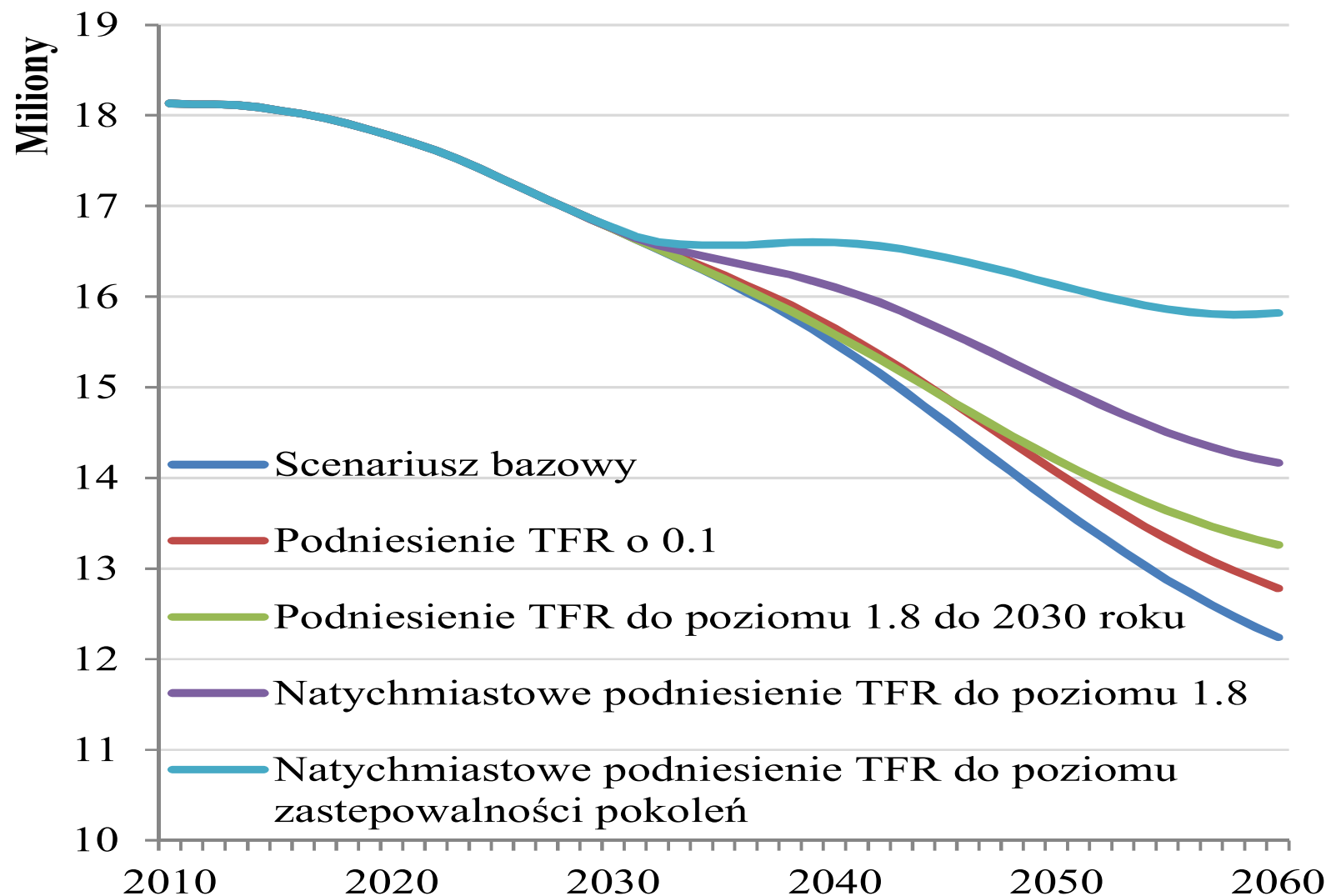
Migracje a demografia – współczynniki obciążenia demograficznego osobami starszymi - 2008, 2035 i 2060

Źródło: Opracowanie własne OBMF

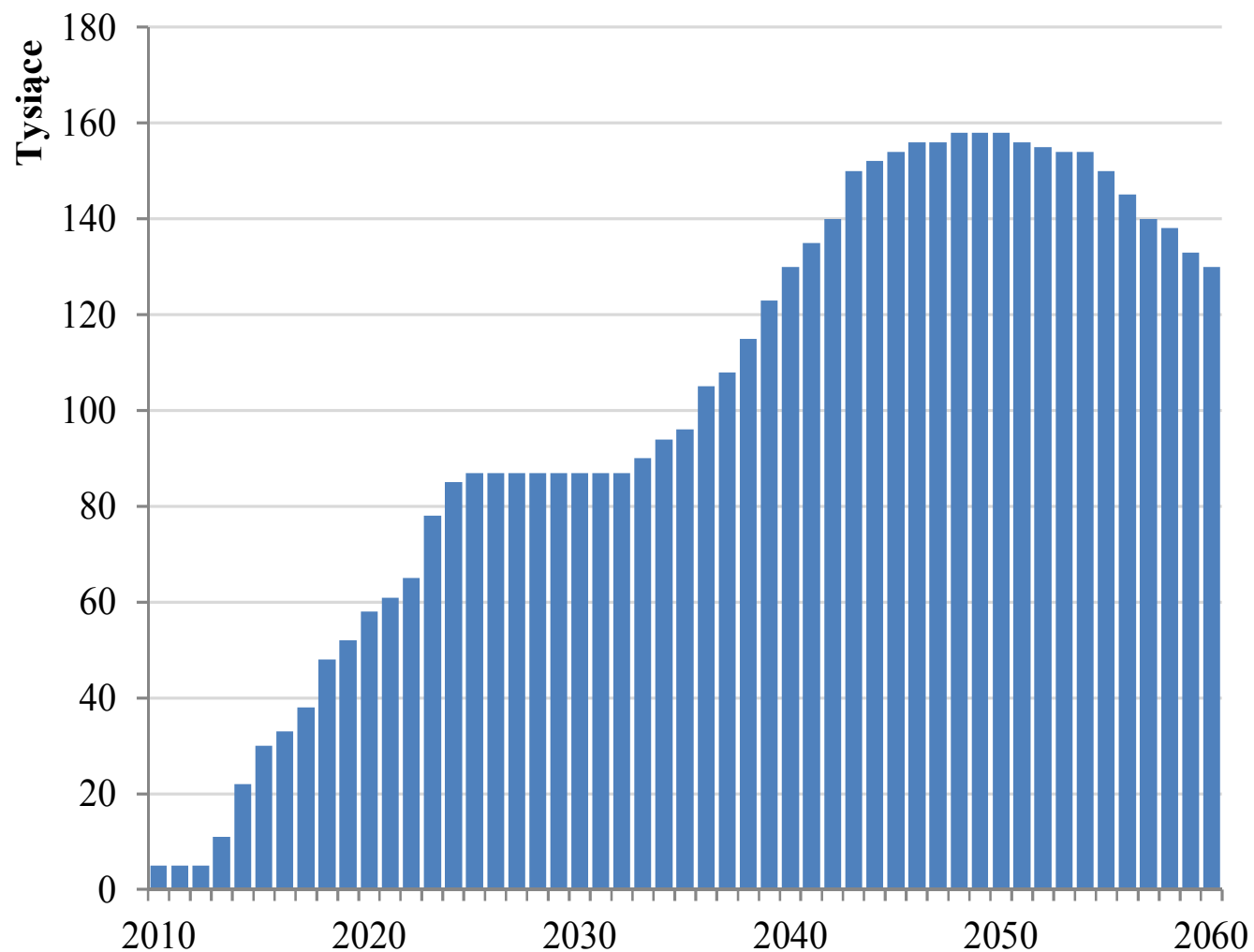
Jak odpowiedzieć na demograficzne wyzwania przyszłości?

Scenariusze dzietności a podaż pracy

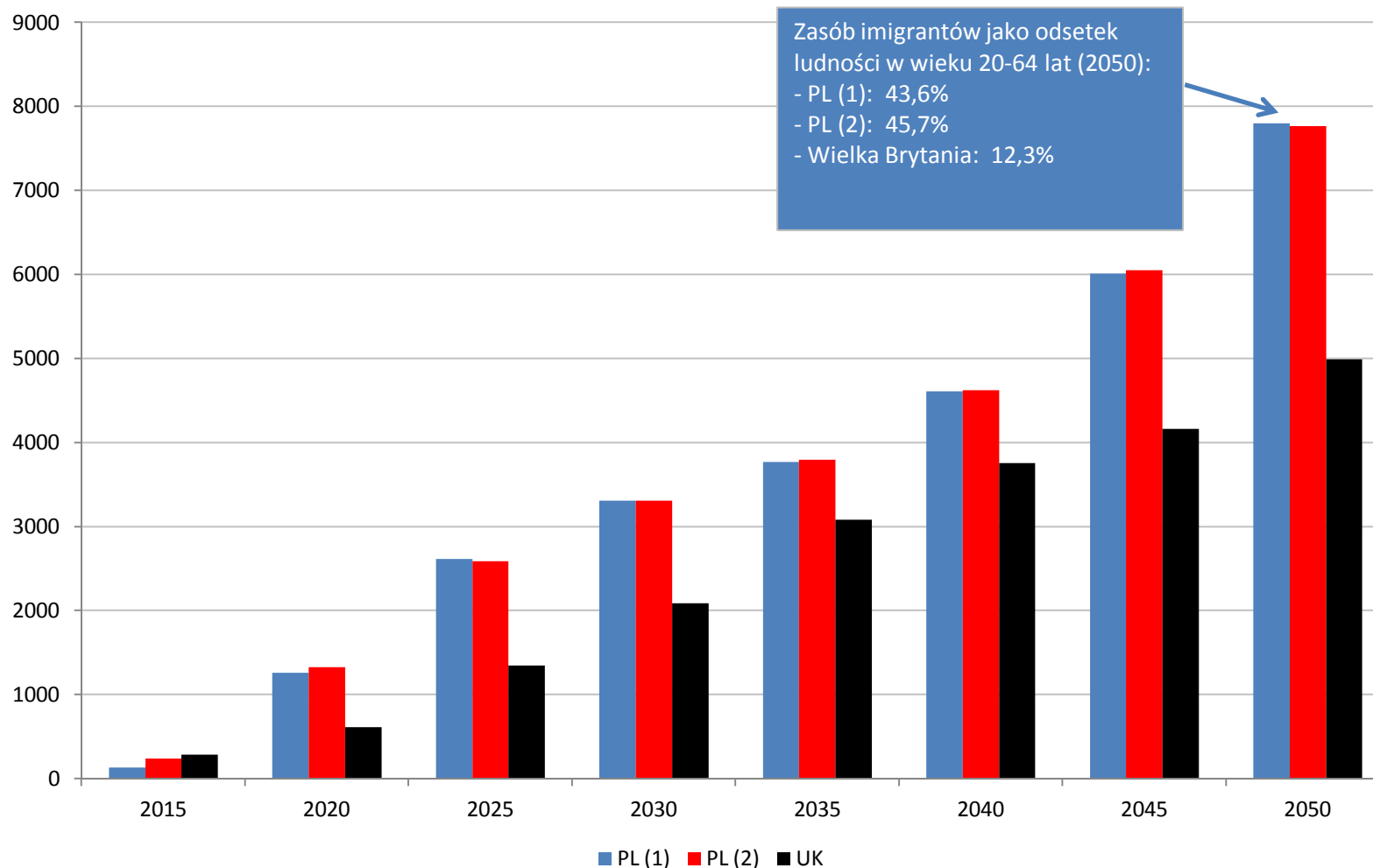
Źródło: Strzelecki 2012

Saldo migracji niezbędne do zrównoważenia ubytku zasobów pracy

Źródło: Strzelecki 2012

Zasób imigrantów (netto) przybyłych po 2010 potrzebny do utrzymania zasobu ludności w wieku 20-64 lata na niezmiennym poziomie – Polska i Wielka Brytania, w tys.

UWAGI

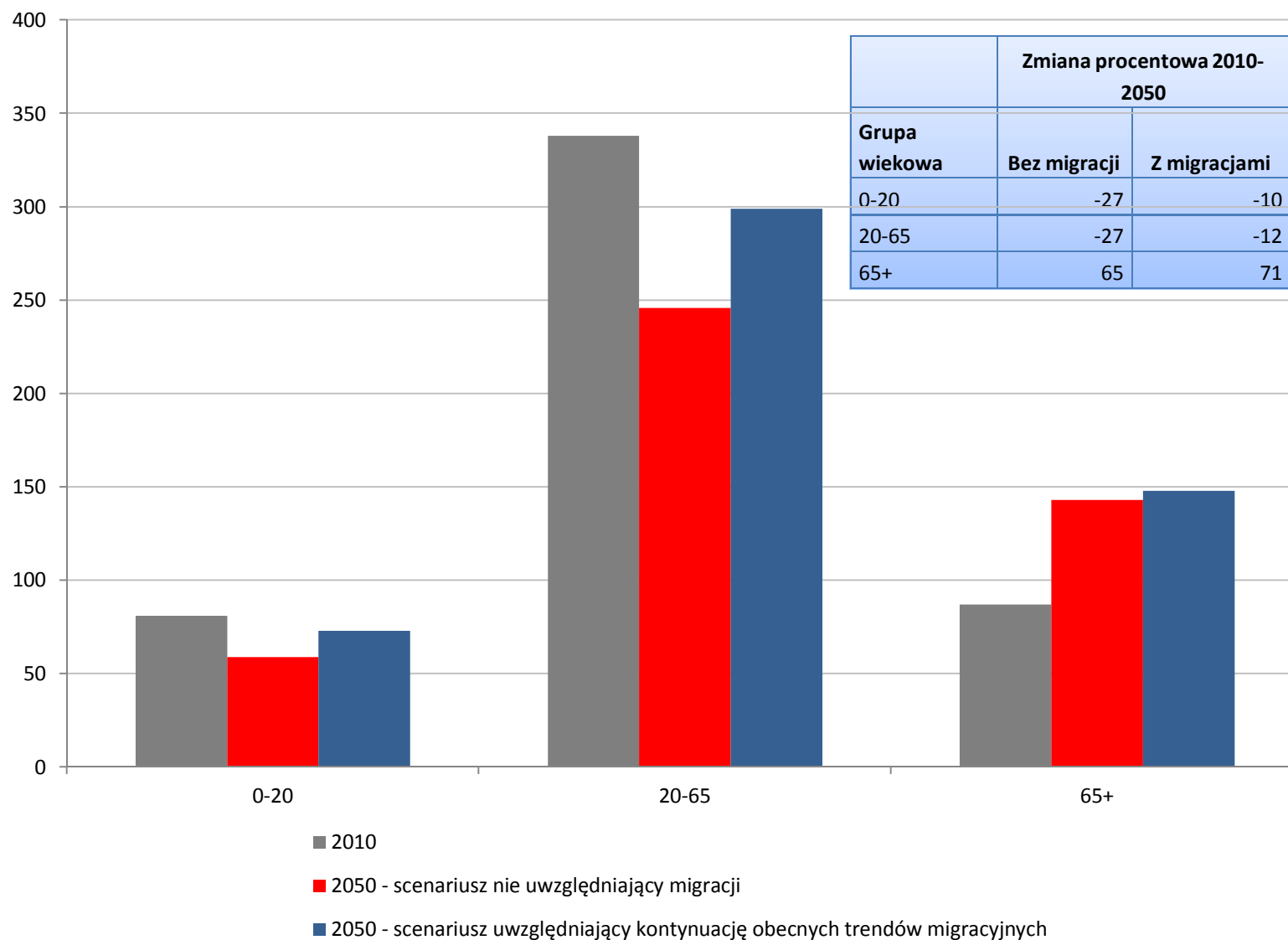
PL (1): w oparciu o prognozę przygotowaną przez EUROSTAT

PL (2): w oparciu o prognozę przygotowaną przez ONZ

Wielka Brytania: w oparciu o prognozę przygotowaną przez EUROSTAT

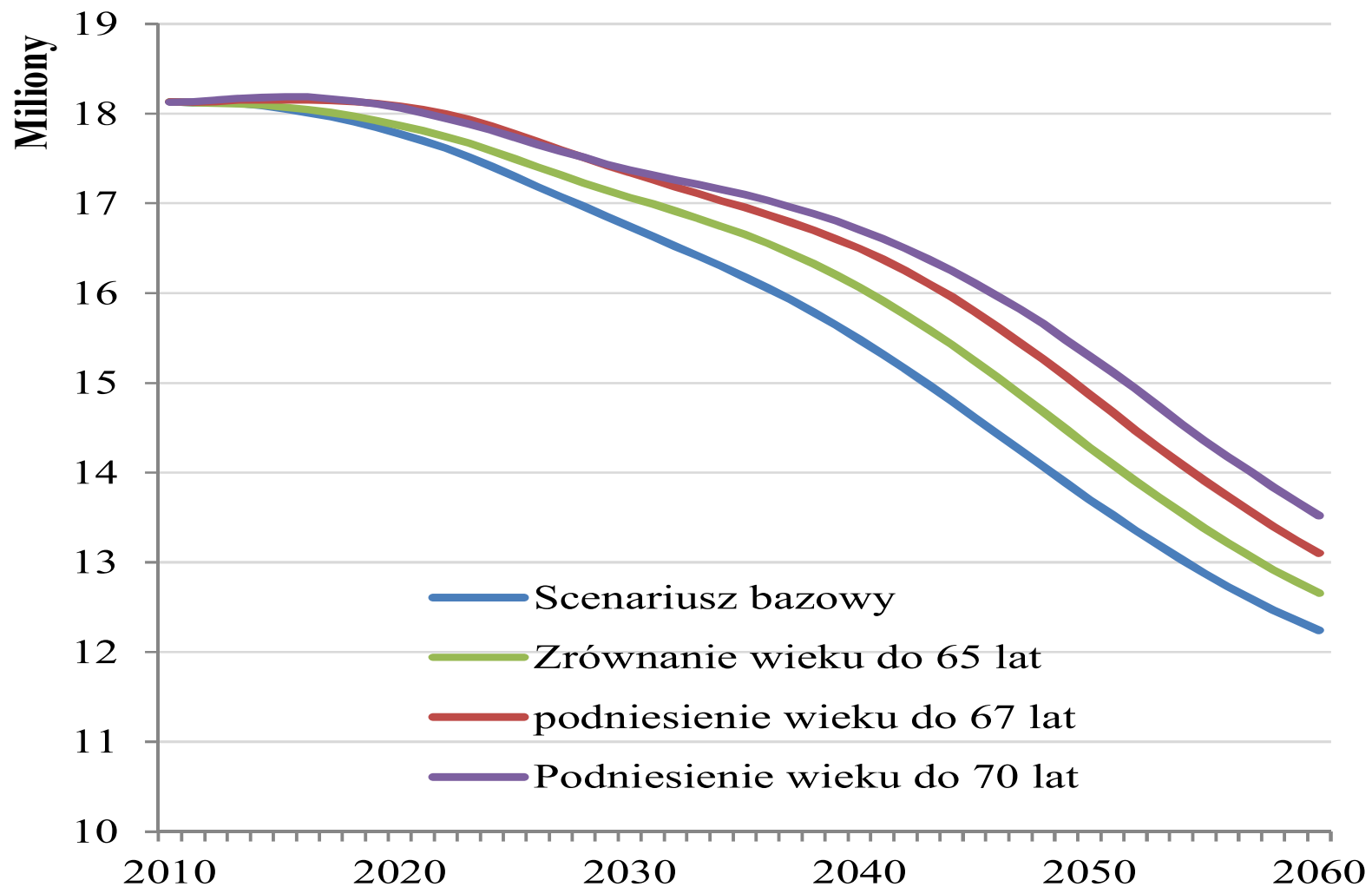
Źródło: Opracowanie własne OBMF

UE-27: liczebność głównych grup ludności w 2050 (na tle 2010) – bez migracji i z migracjami; w mln

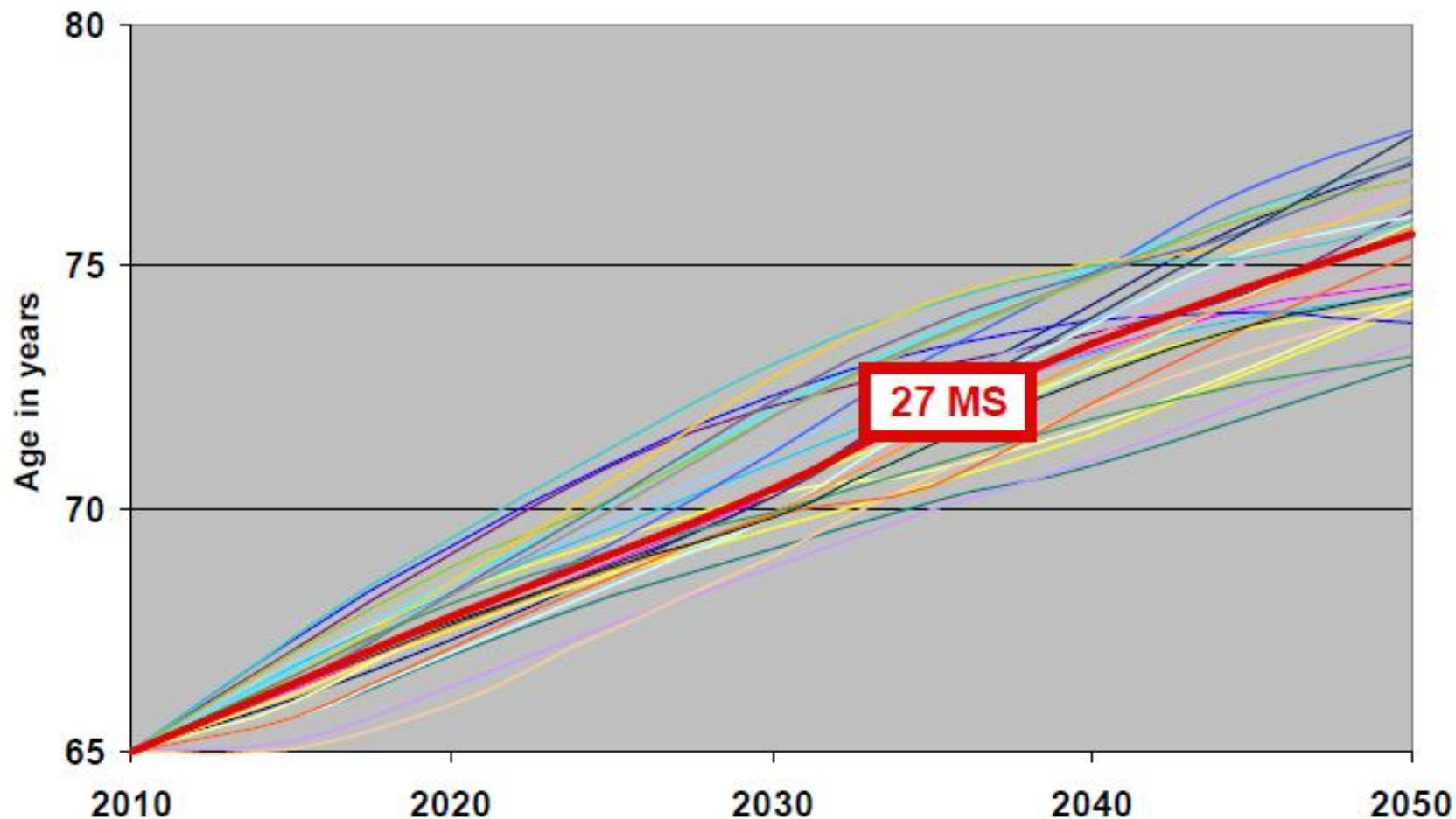
Źródło: Opracowanie własne OBMF na podstawie Fargues 2011

Wiek emerytalny a podaż pracy w Polsce

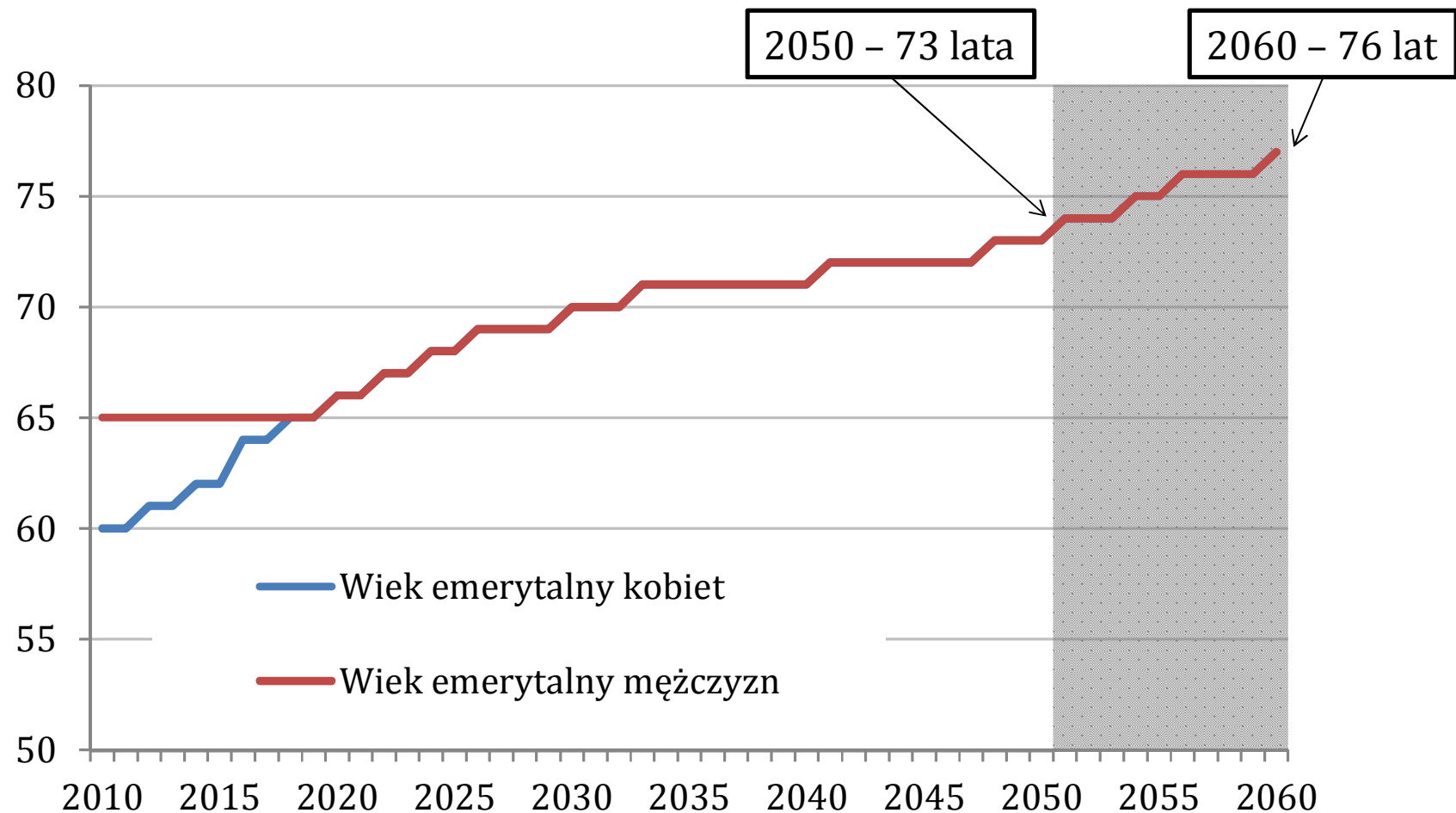
Źródło: Strzelecki 2012

Wiek emerytalny niezbędny do utrzymania stałego współczynnika obciążenia demograficznego – kraje UE-27, 2010-2050

Źródło: Fargues 2011

Wiek emerytalny niezbędny do utrzymania stałego współczynnika obciążenia demograficznego z 2010 roku - Polska, 2010-2060

Źródło: P. Strzelecki – obliczenia własne